

## NOBEN NAROD NE SME BITI PODJARMLEN!

Amerika ne išče materijalnega dobička, pač pa se vojskuje za svobodo, samoupravo in nediktiran razvoj vseh narodov—pravi Wilson v noti, ki je dostavljena Rusiji.

Washington, 10. junija. — Vlada je včeraj obelodanila sledečo noto, katero je poslal predsednik Wilson provizorični vladi Rusije: Z ozirom na bližajočo se obisk Rusije po ameriški delegaciji, ki izrazi globoko prijateljstvo ameriškega ljudstva napram ruski vojski in razpravlja o najboljših in praktičnih sredstvih za odločanje obeh narodov v nadaljevanju sedanje vojne za svobodo vseh ljudstev do končne zmage, imam priložnost, da v luči našega prijateljstva ponovno izrazim cilje Združenih držav, ki so nam pred očmi, ko smo stopili v vojno.

V zadnjih par tednih so bili ti cilji precej zaviti v meglo vsled naših in zavajajočih izjav v javnosti; program, za katerega se bomo, če je tako momentalnega, velikega in značilnega pomena za vse svet, da ne sme biti ne za trenotek o njem nobenih napačnih točk ali nesporazumnosti.

Vojna se je začela proti Nemčiji in tisti, ki so na čelu nemške vlade v svoji krivični želji, da uidejo neizogibnemu porazu, poslušajo vse mogoče sredstva, da se celotni skupini in strank svojih lastnih ljudi napram katerim niso bili nikdar pravični in tolerantni, da bi razpršili propagando na obeh straneh morja, katere bi jim ohranila vpliv in oblast doma na škodo ljudi, ki jih zdaj izrabljajo.

Stališče Amerike v tej vojni je tako jasno označeno, da se ne more izgovarjati, da ga krivo razume. Amerika ne išče materijalnega dobička niti podjarmljenja kakršnekoli vrste; ona se ne vojskuje nobene sebične namene, pač pa se vojskuje za osvoboditev narodov izpod agresivnosti avtokratične sile.

Vladajoči razredi v Nemčiji so pričeli zadnje čase govoriti o enakovrednosti in pravičnosti svojih namenov, toda le v svrhu, da si pridobijo oblast v Nemčiji in sebične pridobitve, katere so si prisvojili krivice zase in svoje privatne projekte nadvlade od Berlina do Bagdada in še dalje.

Nemški vladajoči razredi so dobili v mrežo svojih intrig vladavo, ne da bi odprto osvojili njihove teritorije, in te intrige so navedene naravnost proti svetovnemu miru in svobodi narodov.

Mreža teh intrig mora biti raztrgana, toda raztrgana ne bo toliko, dokler ni poplačana krivica, ki je že storjena; vrhuta je, da podvzame zadostne navedbe, da se mreža teh intrig nikdar več ne sme in ne razplete.

Nemška cesarska vlada in tisti, ki jih izrablja za svoje orodje, seveda garancije, da se vojna konča na podlagi status quo ante bellum. Bil je status quo, iz katerega se je porodila sedanja nezaslišana vojna—in bil je status quo, iz katerega je nemška cesarska vlada zajela svojo oblast v mejah Nemčije in svoje gospodstvo in širši razprošeni vpliv izven svojega cesarstva.

Ta status se mora izpremeniti v toliki meri, da se kaj takega, kot kdaj, ne bo nikdar več zgodilo.

Me se vojskujemo za svobodo, samoupravo in nediktiran razvoj vseh narodov in vsaka točka sporazumljenja, ki konča to vojno, mora izdelana, sprejeta in izvršena v to svrhu.

Najprej se morajo poravnati storjene krivice in potem se morajo variti zadostne varstvene navedbe, da preprečijo vsako ponavljanje krivice.

Me se ne smemo ozirati na sredstva le zato, ker morda zvane priročno; praktična vprašanja se imajo rešiti le s praktičnimi sredstvi. Me ne bodo dosegli nenas. Vprašanja se imajo rešiti efektivno in kar je potrebno v ta namen, se ima izvršiti.

Vsa sredstva za doseg tega namena pa morajo služiti principu in cilju: **NOBEN NAROD NE SME BITI PRISILJEN, DA BI POD VLADO, POD KATERO NE MARI ŽIVITI; NOBEN NAROD NE SME PRITI V DRUGE ROKE, IZVZEMSI V SVRHO, DA LJUDJE, KI TAM BIVAJO, DOBE UGODNO PRILIKOVNO ŽIVLJENJE IN SVOBODO.**

Nihče ne sme zahtevati vojne odškodnine, izvzemši to, kar se smatra za povračilo za storjeno škodo in krivice; oblast se ne sme izpremeniti, izvzemši tam, kjer bo jamčila bodoči svetovni mir in bodočo srečo ljudstva.

Nato se morajo svobodni narodi združiti v skupno zvezo, v resnici in praktično skupino v svrhu, da z združenimi silami zajamčijo pravičnost in medsebojni odnos.

Bratstvo človeštva ne sme biti več lepa, toda prazna fraza, temveč mora dobiti strukturo sile in realnosti. Narodi se morajo zavedati, da skupnega življenja in stopiti v tesno kolo, da zavarujejo svoje življenje proti nasilju avtokratične, samovladne sile.

V dosegu teh stvari mi lahko žrtvujemo našo kri in imetje, kajti so stvari, katerih si že od nekdaj želimo. In če ne žrtvujemo naše krvi in imetja in zmagamo sedaj, ne bomo nikdar več v stanu združiti in pokazati zmogovitosti sile v velikem boju za svobodo človeštva.

Dan je prihod, ko moramo zmagati ali podleči. Ako nas avtokratične sile razdele, bomo podlegli; če pa ostanemo neodvisni, tedaj nam je zagotovljena zmaga in svoboda, ki prinaša zmago.

Tedaj bomo lahko in smemo biti milostni, nikakor pa ne smemo biti ne pošteno slabi, niti ne smemo spregledati ene same garancije pravičnosti in varščine.

WOODROW WILSON.

## OGENJ V RUDNIKU; ŽRTVE SO VELIKE.

V Butte, Mont., se je zgodila velika nesreča. 50 rudarjev mrtvih in čez 100 jih je še pod zemljo.

## REŠITELJ ŽRTOVAL SVOJE ŽIVLJENJE.

Butte, Mont. 11. junija. — 28 rudarjev, ki so bili v rudniku Spectator odkar je izbruhnil ogenj v rovu v petek večer, je rešeno. Eden je umrl, toda ostali bodo živeli. Rudar Manus Dugan, ki jih je rešil, je sam izgubil življenje.

Butte, Mont. — V bakrenem rudniku "Speculator" je nastal ogenj v dolžnih galerijah, 2,400 čevljev globoko, ki ga je povzročila električna vodilna žica. Za petdeset rudarjev je znano, da so mrtvi, sto sedem in štirideset jih je v nevarnosti, da postanejo žrtve katastrofe.

Ponoči dela 415 rudarjev, 212 jih je ušlo skozi rov, ki veže druge rudnike.

Ogenj je razvil plin in dim in rudniški uradniki izjavljajo, če se 167 rudarjem ni posrečilo ubežati v High Ore rudnik, se bodo zadušili.

Ogenj, ki je nastal v globlini 2,400 čevljev, se je hitro razširil v druge rove, in je tako zaprl izhod. Dim, ki se je dvigal iz naplavičnega rova v velikih in gostih oblakih, je zabranjeval rešilno delo. Rudarji iz bližnjih rudnikov so prihiteli na pomoč ugroženim tovaršim v rudniku. Vred močnega dima niso mogli dosti pomagati, dokler niso pripeljali rešilnih priprav iz Red Lodga in Colorado Springsa.

**ZBLAZNELEGA ZDRAVNIKA LOVE V POROČENIH HRIBIH.**

Oak Creek, Colo. — Vsi policaji in podčriferi love dr. J. C. Kennedyja v bližnjih hribih, katere mu se je nepričakovano omračil duh.

Kennedy je bil kot zdravnik na dobrem glasu in je lastnik Kennedyjeve bolnišnice.

Ko se je vrnil iz mesta domov, je pričel kar nenakrat razbijati pohištvo, potem je pograbil nož in je z njim napadel svojo ženo. Žena je skočila skozi okno, da mu je ušla, zdravnik je pa brez klobuka in jopiča bežal v hribe.

**LETINA KAŽE DOBRO.**

Washington, D. C. — Zvezni biro za pridelke poroča, da je sadež na polju prav dobro kazal v minulih tednih. Posebno pšenica in koruza dobro uspevata v državah, v katerih največ pridelajo te vrste pridelka.

Zgodnji krompir prav dobro obeta, v severnih državah ga pa še le sade.

Letos je tudi mnogo več sveta nasajenega s fižolom kot lani.

Riž dobro raste v Louisiani, Texasu in Arkamasu. Mnogo sveta je z njim posejanega tudi v Kaliforniji.

**ZA BARONE BAKRA GRE PŠENICA V KLASJE.**

Calumet, Mich. — V rudnikih Calumet in Hecla družbe so producirali v aprilu 14.347.181 funtov bakra. Od januarja do zadnjega aprila znaša produkcija 60.801.856 funtov bakra.

**STRELA JE UDARILA V CERKEV.**

Steuenville, O. — Strela je udarila v presbiterijansko cerkev v Torontu, ki je bila takoj v ognju. Preden so bili ognjegasci na mestu, se je ogenj že tako razširil, da ni bilo kaj rešiti. Škode je 40.000 dolarjev.

## VOJNI DAVEK NALAGAJO DELAVSTVU.

Senatni odsek znižuje davek na dohodke in profit in ga naklada na potrebščine delavskih alojev.

## DELAVCI SE MALO ZANIMAJO.

Washington, D. C. — Kdo pa znanje zasleduje delo senatnega finančnega odseka, pride do zaključka, da hoče butaro naložiti delavnemu ljudstvu, da nosi vojne troške.

Če skoro dva tedna se posvetujejo senatorji in davčna butara postaja z vsakim dnem težja za ljudstvo in ložja za bogatino.

Kako se vrše stvari v finančnem odseku.

Kedar je treba obdavčiti bogatino, je krič, če je treba naložiti butaro ljudstvu, je moč.

Zakaj? V odseku imajo večino: Simmons, Penrose, Lodge, Gallinger, Smoot, Townsend, Williams, Hoke Smith in Stone. Njih legislativno delo iz preteklosti je tako dobro poznano da se ni treba čuditi, če ne zagovarjajo koristi ljudstva.

Šli so tako daleč, da hočejo obdavčiti celo vodo, ki se je nalije na sladoled. Mogoče obdavčijo še srak, ki ga ljudstvo diha.

Napolnili bi lahko ves list, če bi hoteli navesti vse predmete, ki jih ljudstvo rabi in so jih obdavčili.

Za dokaz hočemo navesti samo en primer.

Odpravili so 5 odstotkov dohodninskega davka nad \$40.000 letnih dohodkov, ki ga je sprejela kongresna zbornica.

Odpravili so povznan davek na dedščino, ki ga je zbornica sprejela brez protesta.

Odpravili so naknadni dohodninski davek.

Odpravili so davek za tovarnarje, ki izdelujejo strelivo, in je bil že leto dni v veljavi. Nosil je \$25.000.000.

Naložili so davek na sladkor, ki ga ne plača tovarnar, ampak konzument. Obdavčili so kavo, čaj, koka, ki tvori hrano za bolnike in otroke. Davku podvržena je sodavica in še mnogo drugih predmetov, ki jih rabi ljudstvo.

Zakladniški tajnik je priporočil, da je treba najmanj \$2.245.000.000 za kritje vojnih troškov. Kongresna zbornica je dovolila \$1.857.000.000. Senator Simmons pa pravi, da bodo dovolili le \$1.150.000.000. Kjeroti je bilo mogoče olajšati davek, ki bi ga nosili bogatini, so ga znižali, indirekten davek, ki zadene ljudstvo, so pa pustili. Edino, kar so storili v interesu ljudstva, je bilo črtanje postavke, ki določa 10odstotno povznanje carine.

Od strani ljudstva je proti taki manipulaciji prišlo prav malo protestov, bogatini so jih pa poslali na koše.

**MILJARDA DOLARJEV ZAVEZNIKOM.**

Washington, 10. junija. — Ameriško posojilo zaveznikom se zdaj približuje milijardi dolarjev. Včeraj je zvezni zakladničar McAdoo odšel Srbiji tri milijone in Angliji nadaljnjih 75 milijonov dolarjev. Skupna posojila zaveznikom znašajo zdaj 923 milijonov dolarjev.

Srbija dobi tri milijone v treh mesečnih obrokih in denar je namenjen za popravke in gradnjo železnice. Italija ne dobi ničesar ta mesec.

**BOLIVIJA IN URUGVAJ SLEDI BAZILJI.**

Montevideo, Čile, 10. junija. — Bolivija je preklicala nevtralnost v zadevi vojne med Ameriko in Nemčijo po vzgledu Brazilije. Urugvaj se tudi pripravlja za ta korak.

## RUSKI SOCIALISTI ZAVRGLI PREMIRJE.

Nemški general je predlagal tajno pogajanje za mir, ali delavsko-vojaški svet je odbil ponudbo.

## AVSTRIJSKI GENERAL JE ZASTONJ POSLAL DELEGATE.

Petrograd, 10. junija. — Svet delavskih in vojaških delegatov je danes obelodanil brezlično brzojavko, katero je poslal v Petrograd poveljujoči general nemške armade na istočni fronti. Brzojavka vsebuje ponudbo za tajno pogajanje v svrhu miru. Delavsko-vojaški svet odločno zavrača ponudbo.

Svet je v stiku z obelodanjenimi brzojavko podal sledečo izjavo:

"Vrhovni nemški general na ruski fronti je poslal našim četam brezlično brzojavko, vabeč jih na mirovno pogajanje za častni mir, ne da bi bilo treba pri tem pretrgati naše vezi z zavezniki. General govori na ta način, ker ve, da bi ruske revolucionarne čete odbile vsako ponudbo za separaten mir. Vred tega sovražni general vabi poveljnike naše armade na premirje in tajno posvetovanje z nemškimi militarističnimi voditelji na istočni fronti.

"V svojem brezličnem brzojavu pravi nemški general, da premirje, če ne more prinesiti nobene ugodnosti za Nemčijo. To pa ni res. Rusija ne more pozabiti poraza ob Stokodu, ki so nam ga zvalili Nemci ob času naše revolucije in neaktivnosti naših čet. Rusija dobro ve, kam odvajajo Nemci cele divizije vojaštva in množno baterij iz naše fronte. Nemški general menda misli, da mi ne slišimo odmeva krvavih bitk, ki divjajo na francosko-angleški fronti; on menda misli, da mi ne vemo, da poraz naših zaveznikov pomeni propast Rusije in njene svobode. Vred tega odklanjamo njegovo ponudbo."

## Avstrija ponuja mir.

Petrograd, 10. junija. — Demokratska Rusija je radovedna: v koliko je bil pooblaščen avstrijski general Rohr od svoje vlade za svojo presenetljivo ponudbo separatnega miru med avstrijskimi in ruskimi četami. Rusko vojno ministrstvo ima zdaj v rokah podrobnosti njegovega načrta.

General Rohr je pred tremi tedni izbral mirovne delegate iz vseh avstrijskih divizij na ruski fronti — 120 po številu — in jih poslal na našo fronto. Avstrijske delegate je vodil neki vojvoda, ki je ruskemu poveljniku izrazil željo, da bi avstrijske in ruske čete prenehale z bojem brez vladnih ukazov. Ruski poveljnik je pa odgovoril avstrijskemu vojvodi: — "Ako hočete mir, pojdite v Petrograd". Na general je prepoval ruskim vojakom vsako obževanje z Avstrijo in poslal je mirovne delegate nazaj, izvzemši vojvode in še enega njegovega tovariša, katerega je pridržal.

## MILJARDA DOLARJEV ZA EROPLANE.

Washington, 10. junija. — V vladnih krogih izjavljajo, da bo Amerika potrosila najmanj milijardo dolarjev za izdelovanje eroplanov, ki bodo pomagali izvajati odločilno bitko na zapadni fronti.

Združene države bodo imele zračno floto, sestojeko morda iz 50.000 eroplanov, ki bo seveda daleč nadkriljevala vse sedanje zračne flote vse vojskovalcev skupaj.

Howard E. Coffin, načelnik odbora za eroplane, je včeraj namignil, da bo vlada zasegla avtomobilske tovarne za produkcijo eroplanov, ako ne bodo mogli privatni pogodbeniki zadostiti zahtevam vlade.

## NADALJNE ANGLEŠKE ZMAGE V BELGIJI.

7000 Nemcev ujetih in 30 topov vpljenih. Nemški protinapadi odbiti. Nemci opuščaajo Ostend. Italijanska ofenziva je končana.

## ZADNJE VESTI Z BOJIŠČA.

London, 11. junija. — Včeraj so bili le furiozni topniški boji od morja do Verduna na 150 milj dolgi fronti. Admiraliteta javlja, da Nemci zapuščajo Ostend v Belgiji.

London, 11. junija. — Ameriški general Pershing odine morda že danes na belgijsko bojišče v okolišju Ypresa. Skupina častnikov Pershingovega štaba je že odšla na Francoško.

London, 10. junija. — Prečno noč so Nemci pet ur nepretrgoma napadali novo angleško fronto na gričih Messines-Wytschaete, toda po strašnem, krvavem boju niso dobili nazaj niti pidi izgubljene zemlje, pač pa so bili premagani z velikimi izgubami. Če te angleškega generala Plumerja so osvojile nove pozicije severozahodno od Armentieres in reokupirale Klein Zillebeke na severnem boku kanala Yser.

Število nemških ujetnikov je do včeraj naraslo na 7000 mož in plen znaša trideset kanonov. Medtem je maršal Haig s svojimi četami napadel v okolišju La Bassee, južno proti Lensu in bitka se vrši na vseh črtah doli do Bullecourta. Severno od reke Souchez, južnozapadno od Lensa, so bili Kanadčani včeraj v bitki in prodorili so pol milje daleč na dve milj dolgi fronti. Vse te operacije značijo, da hočejo Angleži izzvati generalno bitko severno in južno od Lille v svrhu, da iztisnejo Nemce na jugu iz Lensa in odpro fronto napade na mesto Lille. Nemška armada pod vodstvom generala Sixt von Arnima se nahaja v trikutu in je precej v neugodnem položaju. Berlin priznava v sinočnem poročilu izgubo vsega wytschetskega loka, toda ponosno naglašja, da Angleži ne gredo več dalje. Dalje javlja nemški generalni štab da so Angleži vplivili najmanj 200.000 mož v prvem napadu v Belgiji in da so njihove izgube zelo velike.

Pariz, 10. junija. — V okolišju St. Quentin so bili vroči topniški boji. Na pogorju Chemin-des-Dames so bili včeraj ponovni nemški napadi, ki so pa bili odbiti kakor po navadi. Na en sam zakop severno od Cerney so Nemci izvršili štiri napade, ali ogenj naših topov je kmalu razpršil napadajoče čete.

Berlin via London, 10. junija. — Angleži so včeraj zopet napadli ogenj na naše pozicije istočno od Messinesa, toda voilegled velikim izgubam, ki so jih trpele njihove divizije prvi dan napada, niso ponovili svojih masnih napadov. Ljuto bojevanje se je razvilo na obeh straneh kanala Yser-Comines, južno od Loosa, od kanala La Bassée do reke Sennee in istočno od Croisillesa: kjer so Angleži ponovili več napadov, ali dosegli niso ničesar. Z ostalih krajev zapadne fronte ni nič novega.

## Odmor na Goriškem.

Rim, 10. junija. — Včeraj so avstrijske čete po vročem bombardiranju napadle naše pozicije v Vodicah in med Soberjem in Vertolbo, južno od gore Sv. Marka, toda napad je bil takoj odbiti in sovražnik je imel velike izgube. Močan artilerijski ogenj je bil naperjen proti našim pozicijam med Solkanom in Kostačevim, toda naše baterije so ga kmalu dalje na 3. str. 1. Kol.

## STRELA JE UBILA ČREDO.

Hayden, Colo. — Pet glav živih William Haynsa je ležalo krog mrtvega čredosa, ko je vanj strela udarila. Vseh pet govedov ubitih.

## TOČA NA VZHODU.

Baltimore, Md. — Skozi zapadno del države Maryland je divjal vihar z nalivi in točo, ki je napravila mnogo škode. V pristanišču je vihar vrzel ladjem in oporo v morje. Rešili so

## MISTERIJOZEN UMOR.

Denver, Colo. — E. F. Burden, šerif okraja Arapahoe, je dobil obvestilo, da so miljo in pol od Watkinsa našli žensko truplo v vreči in brez glave.

Na lice mesta je takoj odšel podčrifer McNamara.

## VREME.

Severni Illinois: Jasno in gorlo v pondeljek. Sveži južni vetrovi, ki se spremenijo v severozahodne v torek. Povprečna temperatura zadnjih 24 ur: 62.

# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sundays and Holidays.

Owned by Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (Aprila 31-17) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

## Največje barbarstvo v barbarski dobi.

Besede, da je "vojna že samanasebi barbarizem in da so vse armade enako barbarske", so resnične v splošnem pomenu s stališča, če pravimo, da je vse človeštvo še vedno barbarsko; kajti, če bi ne bilo človeštvo barbarsko, bi države ne reševale medsebojnih sporov z vojno. Vojna je v svojem bistvu nasilno uničevanje ljudi in materialnega imetka. Torej je vojna korak v reakcijo, v tiste čase, ko je namesto razuma odločevala močnejša pest; to je doba barbarizma. Bodoči zgodovinar, ki bo recimo od danes tisoč let pisal o dogodkih v dvajsetem stoletju, bo brez dvoma uvrstil našo dobo v dolgo periodo barbarizma in za takozvano civilizacijo bo imel le pomilovalen nasmeš. Kajti — mimogrede rečeno — ni samo vojna, ki nas še veže s pravkom, starim in srednjim vekom, temveč so še mnogi drugi ostanki iz davnih temnih časov, s katerimi se diči današnja "civilizirana" človeška družba.

Kljub temu se pa barbarizem razvija in napreduje. Bili so časi, ko je divji človek ubil slabjšega sočloveka in nihče ga ni obesil ali zaprl v ječo. Življenje sužnja je bilo v rokah gospodarja, ki ga je bil kakor psa kadar je hotel. Danes se to ne godi več brez težkih posledic za morilca. Nasilna dejanja med posamezniki so že davno prepovedana. In vojna sama je bila nekoč bolj barbarska kot je danes. Ko je zmagovalc v starem, srednjem in tudi v novem veku invadiral tujo deželo, je pobil ne samo premagane oborožene vojake, temveč tudi prebivalstvo: starce, žene in otroke, vse, kar je bilo živega. Kolikor ni poklal žensk in otrok, jih je odpeljal v sužnost, ki je bila hujša od smrti. Vojnih ujetnikov takrat niso šteli, kakor jih štejemo danes, pač pa so jih enostavno poklali. Kraji, koder so marširale starodavne armade, so bili namenoma opustošeni in izpremenjeni v puščave in, kar je glavno, tedanji zmagovalci so bili ponosni, če so mogli poklati čimveč neoboroženega prebivalstva in požgati vsa mesta, ki so jih dosegli. Taki so bili vsi, pagani in kristjani brez razlike.

Danes, v dobi "civilizacije" imajo moderne države gotova pravila za vojskovanje; ujetih vojakov se ne sme več pobijati in neoboroženi prebivalci, posebno starci, ženske in otroci, morajo biti varni svojega življenja, če se drže mirno itd.

Poglejmo pa sedanjo vojno. Ali je razlika med armadami vojskujočih se držav, to je, ali je vojskovanje te ali one države bolj barbarsko od druge, bolj zločinsko in protipravilno? — To vprašanje je navidez smešno! Barbarstvo in zločin je vse, kar počenjajo vojskovalci od prvega do zadnjega, torej vsa vojna. Toda zločin se loči od zločina. Ubij človeka v pretepu, v katerem oba zastavita svoje življenje, je seveda zločin in morilec zasluži kazen; ubiti človeka iz zasede, ko je najmanj pripravljen na napad, je še grši zločin; usmrtiti slabotno žensko ali otroka, ki se sploh ne more braniti, je pa uprav barbarski zločin, nad katerim se zgraža vsak normalen barbar.

Tako so torej večji in manjši zločini tudi v vojni. In sedanja vojna je zrcalo, v katerem vidimo, kdo je med modernimi barbari najbolj barbarski. V treh letih največje vojne na svetu so Nemci namenoma in hotoma usmrtili več civilnega prebivalstva — starcev, žensk in otrok — kakor vsi ostali bojevniki po nesreči. Turkov ne štejemo zraven, čeprav imajo na vesti velike masakre v Armeniji in Palestini; Turki sploh niso noben kulturni narod, kakor so na primer Nemci. Zločini nemškega militarizma, ki so bili izvršeni v teh treh letih nad prebivalstvom v Belgiji, Poljski, severni Franciji in Srbiji, se zelo malo razlikujejo od bojevanja v srednjem veku. Razlika je le ta, da kajzer in njegovi generali taje svoje zločine, medtem ko so bili voditelji barbarskih čet v starih časih ponosni na zlodejstva te vrste. Kajzerjevi barbari so torej toliko napredovali, da jih je danes sram priznavati, da namenoma ubijajo ženske, otroke in sploh neoborožene ljudi.

Nemški cepelini in eroplani so usmrtili najmanj 10.000 oseb civilnega prebivalstva in med temi največ žensk in otrok; več tisoč so jih umorile nemške submarinke. Nemci ne ubijajo vojnih ujetnikov z orožjem, toda ubijajo jih z gladom in epidemičnimi boleznimi, za katere se prav nič ne brigajo, kakor javljajo očividci iz nebrojnih kompetentnih virov. Ujetnike stražijo s psi, ki so tako dresirani, da ugriznejo čim se ujetnik gane. Nemci ne silijo vojnih ujetnikov v svojo armado, kar prepovedujejo pravila haške konvencije, toda silijo jih pa kopat strelske jame na fronti, kjer so izpostavljeni kroglam ravno tako, kakor če bi bili v nemški uniformi. Kar so izvršili Nemci meseca marca v izpraznjenem teritoriju Francije, se prav lahko primerja s početjem Hunov, ki so plenili in morili pod znanim krvolokom Atilo pred dolgimi stoletji. Naj-

novejša barbarstva Nemcev so pa potapljanje bolniških ladij, na katerih vozijo ranjence, in nad vse zločinska potapljanja rešilnih čolnov, v katerih si skušajo ohraniti življenje mornarji torpediranih ladij.

Mi ne varjamo, da so si vsa ta zlodejstva izmislili nemški vojaki in da jih vrše na svojo pest, pač pa jih izvršujejo na ukaz višjih glav in najvišja glava je kajzer sam. Kajzer in njegovi svetovalci so odgovorni za vsa barbarstva na suhem in morju, in če država kaznuje posameznika za storjen zločin, je več kot pravično, da krivce največjih barbarstev v tej vojni tudi doleti zaslužna kazen.

Ponavljamo: Vsa vojna je barbarska in v mnogih slučajih je vsaka armada bolj barbarska, kot bi pa smela biti, ali zastava največjega barbarizma je v rokah nemškega kajzerja Viljema.

## DOPISI.

**Sterling, Ill.** — So vsake vrste ljudje na svetu in seveda tudi taki, ki mislijo, da znajo vse, če so se na pamet naučili katekizem. Toliko znanja, kot ga imajo sami, privoščijo tudi svojim otrokom, in ne trohice več.

Tem ljudem se zde še šole vedno nepotrebne, ker se otroci več nauče, kot je zapisanega v katekizmu. Kakor so zabiti, tako so tudi opravičeni, in vrtajo nos v stvari, ki jim ne gredo prav nič mar, mesto da bi pomislili pred svojim pragom.

Dela se tukaj s polno paro. Bajkom, posebno samecem, ne svetujemo hoditi sem za delom, ker hrana in stanovanje staneta 30 dolarjev na mesec pri Angležih.

Pozdrav zavednemu delavstvu, "Prosveti" pa želim mnogo naročnikov.

F. Kosher.

## Nemcem grozi pogin od lastnih podmorskih čolnov.

Iz Berna, Švica, poročajo naslednje: Kakšne razmere vladajo v Nemčiji, nam najbolj potrjujejo dve izjavi, oziroma dva poziva, katera sta izšla v Nemčiji. Eno tako izjavo so podali nemški socialisti in drugo visok nemški uradnik.

Na neki seji državnega zbora velike vojvodine Badenske je minister za notranje razmere von Bodmann izjavil, da je gospodarski položaj Nemčije v zadnjih mesecih prišel do vrhunca krize. Izjavil je:

"Ako bomo prestali v teh razmerah do jeseni, potem se bo položaj zboljšal."

Druga izjava, katera nam dovolj jasno slika položaj v Nemčiji, je bila objavljena v "Koelnische Zeitung". Pod naslovom "Živiljske razmere" razpravlja ta veliki renski časnik:

"Ako se bo vojna nadaljevala v tej smeri kot sedaj, bodo živiljske razmere postale neznošne. Živež, kateri je bil nakopičen v raznih skladiščih in razdeljen po vsej državi, je že porabljen. Iz nevtralnih držav ga ne moremo dobiti, kajti naši podmorski čolni potaplajo trgovske ladje vseh narodov, in ker nevtralne države same trpe pomanjkanje živeža, ga nam ne morejo nič prodati. Z ozirom na te razmere imamo mi več škode od naših lastnih podmorskih čolnov kot od angleške blokade. Končno mi ne moremo na noben način toliko producirati, kot potrebujemo in nimamo niti dovolj semen in niti dovolj poljskih delavcev."

Iz tega se razvidi, da bo Nemčija od svojih lastnih podmorskih čolnov premagana, ako se razmere v Nemčiji ne preokrenejo. Kajti, dokler so lahko še nevtralne ladje plule v razna pristanišča v nevtralnih državah, so Nemci dobili veliko živeža iz teh držav, kar sedaj ne morejo nič več, ker nevtralne države še sami trpe pomanjkanje. Prav jim je! "Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade," pravi star slovenski pregovor.

Mestni župan v Berlinu je izdal oglaš, da naj ljudje ne hodijo preveč pred mesnice, ker je mesto dobilo samo malo količino mesa. Krompirja je še zelo malo v zalogi. Kruha je za enkrat popolnoma zmanjkalo.

Splošno štetje telet se je pričelo prvega junija. To štetje je veliko važnosti, ker bodo s tem spoznali, koliko jih je in za koliko časa. Kakor poroča neka brzojavka, so nemške oblasti izdale poziv, da naj kmetje povedo pravo število, koliko telet imajo kajti to je sveta dolžnost vsake-

ga dobrega patrijota. Vlada bo potem še poslala komisije po kmetijah in se bo prepričala, ako ni mogoče kateri zatajil kakga teleta. Ako bodo kakšnega dobili, da je lagal, ga bodo ostro kaznovali.

V zadnjem času se jako širijo razni požari po velikih mestih. Valed požarov je že veliko poslopij in skladišč uničenih. Večina takih poslopij je uničenih, ki so služila vojnemu namenom. Ni dolgo tega, ko je velik požar na postaji Moab v Berlinu popolnoma uničil skladišče, v katerem je bilo veliko železniških voz živ in drugo gročarijskega blaga. Pri tem se je vnelo tudi veliko število železniških voz bencina in galolina, valed česar je nastala velika eksplozija, katera je uničila velik del mesta. Ves vojni material, ki je bil v bližnjih skladiščih, je bil uničen.

Poročilo iz Cologne, je morala električna centrala v Herdecku, Westfalen, ustaviti svoj obrat, ker je v skladiščih nastal velik požar, ki je grozil uničiti vso centralo. Sploh se v zadnjih časih jako množe požari. Vse to je pripisovati veliki nezadovoljnosti ljudstva napram vojni in mislijo, da bodo s tem prisilili vlado, da bo prej sklenila mir. V nekaterih krajih so mestni županji in oblasti razpisale velike nagrade tistim, ki dobi te požigalce. Določili so tudi jako velike kazni za požigalce.

## Mikroskop in sir.

Pred tristo leti so že poznali na Nizozemskem priprost mikroskop ali drobnogled, katerega je pa potem nizozemski učenjak in fizik Cornelius Drebel izpopolnil. Moč tega novega in izpopolnjene drobnogleda je vse presenečila. V eni sami zaljici smrdljive vode so odkrili nek popolnoma nov svet, našli so na tisoče malih živalic, katere so plavale v njej. Taki in enaki poskusi s pomočjo mikroskopa so pokazali ljudem nove čudeže. Prebivalci Altmara so postajali vedno bolj radovedni in so hodili k temu učenjaku, da bi jim pokazal te čudeže. Seveda jim je rad ustregel. Najkega dne so mu prinesli zelo majhen košček sira, da bi ga postavil pod drobnogled. Izpolnil jim je takoj željo. Toda ko so pogledali skozi drobnogled, so bili popolnoma razočarani, ker so videli brezštevilno malih živalic, katere so se veselile svojega življenja v tem siru. Ker je pa mestece Altmara središče široke trgovine v severni Nizozemski, so postajali ljudje pozorni na ta dogodek in nekateri še celo nejevoljni. Trgovci in izdelovalci sira so poslali k Drebelu deputacijo, da bi ga pregovorili, da bi ustavil to svojo iznajdbo. Kajti menili so, da je to hudičovo delo, da ne more biti naravno. Nekateri so še celo trdili, da je Drebel čarovnik. Vedeli so, ako se to razglasi, kar so se nekateri sami prepričali, da bodo imelo zelo slab vpliv na trgovino s sirom. Toda trgovci in izdelovalci sira tega niso hoteli verjeti, in so rekli, da je to sama sleparija in goljufija. Ko je ona deputacija prišla k Drebelu, so ga najprej vprašali, ako je to resnica, kar se pripoveduje. In čim bolj jim je zatrjeval, tem manj so verjeli. Ko jih je ni mogel prepričati, jim je rekel, ako se sami hočejo prepričati. Seveda s tem so bili takoj zadovoljni. Dali so mu koščke sira, katerega so imeli pri sebi. Ta ga je dal pod mikroskop in rekel, da naj pogledajo. Toda, ko so pogledali, so takoj vsi prestrašeni odskočili proč in začeli praviti, da to ni mogoče, ker sir vendar izgleda tako lepo. Začeli so mu prigovarjati, da naj opusti to in očitali so mu, da je to čarovnija. Toda Drebel je rekel, da to ni čarovnija, ampak znanost, ka-

tera mu hode že veliko slavo prinesla. Nato so mu rekli, da bo de g. doktor s tem svojim "čarovniškim" delom vso trgovino s sirom uničil, in da bi mestne oblasti morale take stvari prepovedati. Nato se je učenjak izjavil, da kar se prvega tiče, se ni treba prav nič bati, kar se pa drugega, pa mestne oblasti nimajo nobenega povoda za to. Toda ti odpisanci niso nič verjeli. Ponujali so mu 100 zlatih dukatov, ako se zaveže, da bo ta prokleti aparat uničil in nobenega več naredil. Toda on se še zmenil ni za to in jim je rekel, da niti za 10.000 dukatov ne uniči svojega aparata. Nato so mu začeli groziti s kaznijo, katere so predpisane za čarovnike pripovedovali so mu, koliko ljudj so že na grmadah sežgali in na ta način poslali v nebesa ali pa v pekel. Nato jim on odgovori, ako je treba, da je pripravljen tudi mučniške smrti umreti za svojo znanost. Nato se oglasi eda najrazumnejših izmed poslancev in reče, da je to žalostno, ako se tako govori, da to ni čarovnija, ampak znanost, katera bo še veliko koristila človeški družbi in je vprašal učenjaka, ako mora edino na siru delati svoje poskuse. Ko jim ta reče, da ne, so bili zelo veseli. Nato so mu zopet ponudili sto dukatov, ako ne bo nobenega poskusa več ne bo neredil na siru. Seveda je prav lahko vzel ta denar in jim je zagotovil, da na siru ne bo neredil poskusa. Tako je bila rešena trgovina s sirom in tudi ugled učenjaka.

KAKO SO OTROCI

UBILI OČETA.

**Durand, Okla.** — Štirje otroci R. L. Wilkersona, od katerih ima najstarejši 13 let, so pred sodnikom Lewis Pauldinom demonstrirali, kako so ubili očeta in delali načrt za umor. Na zahtevo sodnika sta dva otroka še enkrat pokazala, kako se je izvršila tragedija. Bessie, stara 13 let, in Joe, star 12 let, sta izpovedala, na kakšen način je bil izvršen umor. 10-letni Ruby in 8-letni Otto sta pokazala, kako sta izvršila umor. Ko so dali Rubyju dvocevko, jo je nameril na klobuk na stolu, bosi Otto je pa hladnokrvno sprožil petelina. Trikrat zaporedoma sta šla malenčka v očetovo sobo, pa sta zopet zbežala; ker sta se bal, da se oče prebudi. Šele na prigovarjanje starejšega brata, je mali Otto sprožil petelina. Žena Wilkersona je umrla v januarju. Nato je gospodinja doma starejša hči, dokler se ni omožila. Odslej so bili otroci prepričani sami sebi. Otroci so izpovedali, da niso bili večkrat tepeni kot otroci drugih sosedov. Otroke so oddali v državni dom za mlade hudočelce.

PO POTRESU JE LAVA

POPLAVILA SAN SALVADOR.

**San Juan del Sur.** — Izbruh bližnjih ognjenikov je skoraj popolnoma uničil San Salvador, glavno mesto republike Salvador. Zadnja brzojavka poroča, da je ostalo komaj sto hiš v mestu, ki ima okoli 70.000 prebivalcev. Brzojavka dostavlja, da so močni potresni sunki sledili dož, pepel, lava in vrela voda, ki je poplavlila mesto. Kljub temu, da je mesto v razvalinah, je število človeških žrtev nizko.

Predsednik republike Nikaragve poroča, da katastrofa ni zadela le San Salvadorja, ampak je dohitela tudi Santa Tecla in druga bližnja mesta in vasi. Potres je pričel od sedmih zvečer in potresne sunke je bilo občutiti skoro celo noč. Predsednik republike Nikaragve je ponudil predsedniku Salvadorja pomoč. Odredil je rešilne oddelke, da oddajo na pomoč od silne naravne katastrofe prizadetim ljudem.

Iz Paname poročajo, da so dobili poročilo iz Manague in San Juan del Sura, da je v San Salvadorju na stotine mrtvih ljudi. Potresne sunke je bilo občutiti skoro vse noč in ognjeniki so bruhal iz sebe. Brzojavna zveza med Panamo in San Salvadorjem je pretrgana.

Ameriški poslanik Long je brzojavil iz San Salvadorja, da so se prvi potresni sunki pojavili okoli 6:35 p. m. in niso prenehali do 8:45, ki so bili različne moči.

Okoli 8:45 p. m. je pričel bruhati ognjenik pri San Salvadorju. Kasneje se je pojavil še en izre-

dno močan sunek, potem so se sunki pričeli postajati slabši in slabši.

## ČENČE PRIDIGARJA.

**Seattle, Wash.** — V tukajšnjem prvem presbiterijanski cerkvi je rev. Mark A. Mathews, ki ima tudi častni naslov doktorja, pridigoval o drugem prihodu Krista. Povedal je take čenče, da je potrebno, da prinesemo košček njegove prihodnosti, da se naši čitatelji, kateri so hodijo poslušati pridigo, prepoznajo, kakšne napade povzročajo vsi pridigarji, na zdrav človeški razum.

Dr. Mathews je pridigal: Po mojem domnevanju bomo gremo skozi zadnjo dobo, ki je spolni obluba, da Krist zopet pride in ko angel zaboli na trube, da mrtvi v Kristu vstanejo prvi, in tisti, ki ostanemo, da združimo in stopimo pred boga.

Krist pride s svetniki na svet. In ravno preden pride, bo velika bitka in on izvrši zadnji udarec, ko pride, in krst preroki in zveri bodo pomatane jezero ognja. Satan bo priklonjen in Krist s svetniki bo vladal tem svetu, vladal bo tisoč let, bo pridobljeni paradizi.

Jezus Krist bo vladal po pravici skozi tisoč let, in jaz vi, če smo njegovi, bomo vladali z njim. Koncem te tisočletne dobe, bodo mrtvi, ki so pogubljeno zopet vstali, da bodo sojeni, sodba velikega belega prestola, razglašena. Zemlja in nebo, ki jih ju vidite sedaj, bosta poletela proč — kako dolgo bo trajalo ne vem. V tem času bo ogenj ostil zrak, vsi demoni in demona, ki zdaj vladajo svet, bodo uničene in zemlja bo očistena ognjem. Ostalo ne bo sledi o g. hu.

Malo preje bo še izpušeni satan, da zadnjikrat vdari, potem bo on, vsi demoni in krivi voljo pahnjeni v jezero ognja, odkod ne bodo nikdar več vstali.

Takoj potem se prikažejo nebesa in nova zemlja itd.

Tako je "veleučeni" doktrinar pripovedoval svojim poslušalcem o prihodu Krista, novem raju in uničenju satana in nikogar ni lo med poslušalci, ki mu ni bil znan latinski rek zaluzati v oči. "Če bi molčal, bi ostal modrijan."

## PROHIBITIONISTI HOČEJO NA VSAK NAČIN POBODITI ZDRUŽENE DRŽAVE.

**Washington, D. C.** — Prohibitionisti ne odnehaajo od svoje konjičke in hočejo na vsak način posušiti ameriško republiko. Nahu je bila predložena predložitelj dodatni predlogi, ki imajo očiten namen praktično preprohibicijo v Združenih državah. Senator Gore, predsednik podelskega odseka in član finančnega odseka je predlagal:

Da se davek za bušelj žita, ki ga rabi za žganje in drugo destilirano opojno pijačo, poveča na \$20 na \$60 za sto funtov žita. Da ima predsednik moč zapleniti del žganih pijač ali pa vse, so v skladiščih pod porokom, določiti, da se jih porabi za lovovanje vojne municije.

Da se odpravi pošiljanje lahkih pijač iz držav v državo, če so bile opreščene porokom, preden je stopil vojni davek v veljavo, ali če ne služijo v znanstveni in industrijske in zdravstvene potrebe.

Da vsak trgovec na državnih tržih z žganjem (visko) ali drugimi destiliranimi pijačami, plača po 1. juliju \$5.000 davka. Da se plača \$5 davka od vsake galone žganja, ki je bilo manj let pet let pod porokom, za vsako leto nad petimi leti pa en dolar več.

Da se plača od soda piva drugih pijač iz malce, ki imajo 1/2 do 2 1/2% alkohola v sebi \$1.25 davka, \$5 od soda pa vseh takih pijač, ki vsebujejo več kot 2 1/2% alkohola.

Prijatelji prohibicije strmo zagovarjajo te predloge, ki jih imenuje Združene države v svojo čeno deželo, če bodo sprejeti, ali pa ljudstvo pilo jemati napitke vrste. In najbrž se bo zgodilo zadnje.

Reforma, kot jo priporočajo prohibitionisti, je strup za ljudstvo. Izredno veliko škodo na žganje niso odpravili davki na žganje, ampak so ljudje zveličali več denarja iz tega in prisilili, da je potem resnično strup najslabše vrste.



## GOSPOD MIRODOLSKI.

Spisal Josip Stritar.

(Nadaljevanje)

"Poslej nisem bil več dober človek. Videti nisem mogel človeškega obličja. Za roči bi bil zgrabil zemljo, stresel jo, otresnil z nje, kakor mravlje z roke, ta prokleti zaroč človeški, ki lazi po pji, potem na svojih prsih zdrobil jo na drobne kosce! Smešna sirota! Po tleh si se valilo, kakor poredno dete, kričalo in škripalo ter pulilo si hase v svoji nezmožnosti! Zemlje ne morem zdrobiti, a zdrobiti, razrušiti morem to nesrečno posodo, po kateri mi tako divja in razsaja neznozna bolečina; in vsega bode konec. Že je bilo vse pripravljeno; že se mi je mrzla cev smrtnega orožja dotikala vročega čela; tedaj mi vrazja misel, dobra misel prešine zavrele možgane. To je torej tvoje junaštvo! Kaj jima moreš storiti boljše? Dobro plačilo dobole, kedor jima prinese veselo poročilo, da si se jima umeknil tako blagodušno! Brez strahu bodeta vživala svojo srečo! Bodi mož! Prej si ljubil, zdaj sovraži! Kakor goreče si ljubil prej, tako goreče sovraži sedaj. To je moštvo. Maščevanje, maščevanje, krvavo maščevanje! Moja podoba, podoba nesrečnega, izgubljenega človeka naj jima ne da miru; moja podoba naj ju strahi in plaši vsak čas, naj jima greni in kali vsako trenutje življenja! Sklenil sem obiskati ju vsako leto enkrat, raztrgan, zanemarjen, pijan! Vsako leto enkrat, a gotovo. Naj bežita na konec sveta, najdem ju jaz in moje maščevanje.

"Kar sem sklenil, to sem storil. Klatil sem se po svetu od kraja do kraja; nihče mi ni mogel kaj. Prosil nisem, in tujega blaga se ni dotaknila moja roka. Cesar sem potreboval, in to je bilo malo, prisluzeval sem si pošteno s pisanjem; bil sem dober delavec, radi so me jemali. A vsako leto sem se postavil pred njo enkrat, prišel sem in izgubil kakor strah. In moja prikazen ni bila brez uspeha. Kaj se mi je obetalo in ponujalo! Prokneje in solze — vse zastonji! Prej bi bila omečila in izprosilna božjo dekljo, belo smrt!

"Človek se s časom vsega naveliča. Od leta do leta sem čutil bolj, kako mi ugaša sovraštvo. Na stare dni človek še prav sovraži več ne more. Slednjič, ko sem našel novega prijatelja, svojega Bruta, minilo me je vse sovraštvo; samo da še zdaj ne gledam rad ženskega, zlasti mladega ženskega lica. Brutu sem naklonil svojo ljubezen, kolikor je ima še moje posušeno srce. Zadovoljen je bil z njo — zdaj me je tudi on zapustil, ako se mu ni pripetila kaka nesreča, kakor vi pravite, gospod! — Od tega časa sem ju pustil v miru, sam ne vem, kako dolgo je že, jaz več ne štejem let. Ne menim se, kje živi in kako; zastran mene bodita srečna, ako je jima mogoče. Samo svojega Bruta bi rad še videl enkrat; potem mirno zatisnem trudne oči. Njegova izguba je kriva, da vas tu nadlegujem gospod! Ne bodite mi hudi, saj ste dober mož, ker ste me tako potrpežljivo poslušali. Naj bode, kakor je, jaz nisem prvi in zadnji tudi ne bodem."

"Podajte mi roko, nesrečni prijatelj!" nagovori ga ginjen gospod Mirodolski; "tolajšil vas ne bodem; kedor je toliko pretrpel, njemu ni treba tolažbe. Lahko noč! Zatistite oči in mirno počivajte, ako vam mogoče!"

"Lahko noč, dobri gospod; sladko bodem spal pod vašo gostoljubno streho. Lahko noč!"

Drugo jutro je bil pa gospoda Mirodolskega gost po konci, ko se je danilo. Na vrt gre ter čaka, da vstane hišni gospodar. Lepo jutro je bilo. Vse je bilo tako krepko in mlado in veselo. Rosne cvetice so cvetele in dišale, in ptiči so peli in žvrgoleli. Molše je stal mož sredi vse te lepote, suh parobek sredi mladega zelenja! Kar plane nekaj čez zaprte vrtno dur, in pred njim laja in cvili Brutus; zdaj se valja po tleh, zdaj še zaganja možu v obraz. To je bilo veselje, objemanje in poljubljanje.

"Saj sem vedel, da me nisi zapustil, kakor človek, ljubi moj Brutus; saj sem vedel, da te bom videl zopet, če si le še živ. Ujeli so te, jeli, ljubi moj Brutus, privezali so te, vrv tmaš še okoli vratu; ali ti si se iztrgal, ti nisi hotel drugega gospoda! Završen si, razpraskan in blaten, mnogo si prestal, kar se nisva videla, zdaj je zopet vse dobro!"

Ginjen je gledal, med vrati stoječ, gospod Mirodolski ja čudni prizor; solza se mu je lesketala v žarku vzhajajočega solca.

"Z Bogom, blagi gospod; glejte, izpolnila se mi je zadnja želja; vesel odhajam od vas. Mir in sreča plavajta nad vašo streho. Bog daj, da doživite mnogo veselja s svojimi otroci! Midva pa, moj Brutus, potujeva dalje, dokler naju nogo neso."

### VI.

Priljuden mož je bil gospod Mirodolski. Ni se mu moglo očitati, da se ogiblje družine; a iskal je tudi ni. Rad je videl pri sebi, za svojo mizo, veselo obraze, a nerad je obiskoval ljudi. Slabo mu je vstregel, kedor ga je vabil v svojo hišo. Nekdaj, ko je še v mestu prebival, imel je mnogo neprijetnosti zaradi te slabosti svoje. Ponosnega so ga imenovali ljudje, ki ga niso poznali; a to ga ni motilo. Zgodaj se je bil navadil malo se meniti za to, kaj svet govori. Sedaj na knetih se mu pač ni bilo bati, kakor nekdanj, ne priležnih vabil. Kar je imel znanec in prijatelj, oglašali so se radi pod gostoljubno streho njegovo, prijetno je bilo pogovarjati se z njim in potreba ni bila slaba v njegovi hiši.

Toda človek ne more in ne sme vselej, kakor bi rad. Tudi gospodu Mirodolskemu je bilo časi kreniti malo na stran s starega, priljubljenega mu pota. S sosedi je treba v miru, prijaznosti in zločnosti živeti, zlasti na knetih. Po mestih ni pravih sosedov. Koliko ljudi živi časi, zlasti v večjem mestu, pod eno streho; srečujejo se in pozdravljajo morebiti, a ne poznajo se po imenu, komaj po obrazu!

Soseda je bila gospodu Mirodolskemu gospa Jarinova. Na vzhodni strani Tihega dola je imela na nizkem zelenem griču prijazen bel gradič, kamor je hodila prebivati tri, štiri mesece po leti, kakor je navada lahkoživim gosposkim ljudem.

Premožna žena je bila gospa Jarinova; poštenim Tihodolcem se je zdelo silno bogata. Videli so jo vedno, v delavnik in praznik, "v petek in svetek," v črni svilnati obleki, z bleščajočimi zlatinami in drugim kamenjem okolo belega vratu in za pestjo, in krasen demant ji je blešketal na levi roki — prikazen, o kateri so do tedaj preprosti Tihodolci slišali samo govoriti v starih pripovedkah, kakor o drugih čudovitih stvarih, katerih ni dandanašnji več videti v navadnem življenju! Imela je v gradu dva lepa konja za voz in enega za — ježo! Da se gosposke žene rade vozijo v lepih vozovih, ker so tako šibkih nožic, to je bilo pač znano vsakemu Tihodolcu; a najstarejši možak ni pomnil, da bi bil kedaj v svojem življenju videl žensko na konji! In gospa Jarinova je jahala, in kako je jahala! Kakor bisek po nebu je letala na svojem iskren vrancu po cesti, po polju! Iskre so se kresale konju pod kopiti, in dolgo krilo je vihralo za njo! Starčki so zmajevali sive glave; stare ženske tolko da se niso križale pred njo; a mladeniči tihodolski je gledal z radostno strmečim očesom za njo, kakor za zvezdo na nebu, ki nedosežna blešči v neizmeri daljavi. Lepa žena res je bila gospa Jerinova, visoke rasti, tanka čez pas, a polnega života; krasno razevela, žarno rožja, predno se ji začne osipati spodnje perje. Črni, gosti lasje nad nizkim, belim čelom, temne, plamenče oči pod krasno obokanimi obrvmi; raven, prevzetan nos, pod njim drobna žareča usta, po katerih se je rad zibal ponosen posmek, kakor se zarnice igrajo po večernem nebu, ko razgrajja nevihta za gorami: vse to skupaj se je strinjalo v lepo podobo. Lepa žena zares je bila gospa Jarinova, veličastna žena; a vabilja prijaznost in dobrotljivost ji je sijala iz legega obličja. Videti ji je bilo, da je vajena gospodovati in zapovedovati brez ugovora. A kako ljubezniva je znala biti, kadar je hotela! Toda gorje, kadar se ji je jezila zmrčilo jasno obličje! Kaka razlika med njo in med sesticama v Mirnem dolu! Ljudje so jo primerjali s podobo lepe cesarice Marije Terezije na tistih debelih srebrnikih, ki vedno bolj in bolj ginejo iz dežele kakor vse, kar je dobrega na svetu.

Lepa žena je bila grajska gospa, bogata in tudi radodarna, to se mora reči; cerkve in ubogih ni nikedar pozabila, kadar se je vračala zopet v mesto. A rada ni zahajala med ljudstvo; plašno so se je ogibali tihodolski otroci in unikali so se ji s pota iz šole gredeč. Zljubilo se ji je časi, ko jih je srečala ali dohitela na konju, da jih je vabila k sebi, ponujajoč jim svetlih dvoje. Strahoma so stali otroci, spogledovali se ter drežali: Pojdi ti, pojdi ti! S teška se je slednjič ujunčel najpogumnejši, blizal se je počasi s pošešenimi očmi, stegnil, kar najdalje mogel, ročico ter vanjo prestregel srebrne kapije iz njeje roke. Ni se pripognil, ako je pala katera mimoma, da bi jo pobral, saj je še pozneje čas. Ni čudo, tako ježno je kopal vranec s kopitom tla, tako strdilo je prskal z žarečimi nosnicami: "gotovo griže!" Zgodilo se je pa tudi časi, da ni bilo tako pogumnega junaka med otroci, tedaj ni čakala dolgo; vsula je med-nje pest srebrnikov potem pa pognala konja, ki je zdirjal kakor pušča.

Samotno je živela v svojem gradu; troje poslov je imela za potrebo: hišno, kuharico in strežaj, ki ji je bil tudi za vozniaka. Mož ji je bil umrl pred kakimi petimi leti, zapustivši ji lepo premoženje brez otrok. Govorili so, da nji zakon ni bil srečen, ni se vedelo zakaj; nihče ni ni nikoli videl prav veselo. Bila je sedaj v onih letih, ki se pri nekaterih ženskih še le prav razvije in razeveta lepota; ona lepota, ki je mnogim moškim nevarnejša, nego evet prve mladosti. Zakaj je sama živela? Na izbiro bi bila imela snubačev, lepih, mladih, imenitnih, da bi bila le hotela. Zakaj ni hotela? Je-li kedaj ljubilo to ponosno srce? Je-li sploh moglo ljubiti? Izmerile so se globočine morja, izmerile visočine gora, kedo pride kedaj do dna skrivnostim ženskega srca?

Znana je bila z gospodom Mirodolskim; bila sta si dobra, prijazna soseda, kakor se spodobi. Letos je bila pozneje prišla v svoj grad. Oglašila se je bila takoj po svojem prihodu pri sosedovih ter povabila jih za drugi dan na južino; vso družino, z arduvanom vred; znane so ji bile vse razmere v hiši gospoda Mirodolskega. Tega pa ni nikakor hotel gospod, da bi bila poslala z vozom ponje. Ni se vozil rad v tujem vozu in poleg tega je bila pot kratka in prijetna do gradu.

Ljubezniva gospodinja je bila gospa Jarinova. Umela je tisto redko umetnost, ki je tako potrebna vsakemu, kedor vabi goste in hoče, da se dobro imajo v njegovi hiši. Znala se je z vsakim gostom vesti tako, da se je čutil takoj domačega v njeni družbi. Umela je ne samo govoriti tako, da jo je vsak z veseljem poslušal, umela je tudi, kar je težavneje, zbujati in naravnati take razgovore, da je bilo vsakemu mogoče tudi samemu vmes govoriti.

(Dalje prihodnjič.)

## Boj Otakarja II. z Rudolfom I.

Spisal Fr. Šuklje.

(Nadaljevanje.)

Po onem notranjem nagibu, kateri človeka sili tudi v jako nejasnih, zmedenih vprašanjih iskati resnice, postavlja se zgodovinar v enakih slučajih, kaj rad na pravno stališče, pokliče razne nasprotujoče si stranke pred svoje sodišče, ter poskuša najprej "in forma juris" rešiti pravno vprašanje. Vendar ne bomo smeli tako postopati, ako hočemo razlogom boja Otakarjevega z Rudolfom do dna priti. Gotovo se je sicer češki kralj pregrešil zoper državopravne oblike nemškega cesarstva, ako se je dosledno ustavljal od velike večine izvoljenemu kralju, ter se odločno branil, ukloiniti se njegovi razsodbi o novih pridobitvah in sprejeti potrdilo o podedovanih deželah kot državnih fevdih. Ali on tega ni storil ne zato, ker je zaničeval oslabiljeno in strohmelo cesarstvo, ali ker je prevezetno preziral nemogočnega grofa, sedečega na prestolu Karla Velikega — marveč zato, ker je dobro znal, da boče poleg vse pokorščine pravda njemu neugodno rešena, dasiravno so mu bile 1. 1261. od Riharda kornwaldskega avstrijske dežele podarjene kot fevd in dasiravno si je bil pridobil Koroško po dedniski pogodbi. Stanje mu je bilo jasno. V dobi namreč po padu hohenstauške vladajoče rodbine, ko sta se dva inozemca pripravala za nemški kraljevi prestol, odtrgavali so nemški knezi kolikor mogoče od državnega premoženja, bogatili se z ostanki državnih posestev, ter tako odvzeli kraljevi časti vso veljavo in vso bistveno podlogo. Ker pa Rudolf s samim kraljevim ali cesarskim naslovom ni mogel vladati in ker sam velikega posestva ni imel, je bil tedaj prisiljen, zopet pridobiti si v brezvladni dobi posestva izneverjena državi (kar je bilo nemogoče), ali pa ustanoviti si veliko last (hausmacht), na katero bi se mogel opirati pri svojem kraljevem poslovanju.

To pa mu je bilo tem ljubši, ker je prvi kralj iz habsburške dinastije vedno mislil na povzdigo svoje rodbine, ter v ta namen mnogokrat rabil svojo kraljevo čast in državopravne oblike samo za rodbinske koristi. Zato so se mu pa primerne zdale one bogate dežele, katere je bil Otakar s tolikim trudom svoji državi pridobil, in tedaj je Rudolf takoj sklenil, odvzeti mu jih z državno pomočjo, ter dati v last habsburški rodbini. Jasno je pokazal Rudolf svoje namere s tem, da je zveze sklepal in na boj se pripravil mnogo prej, nego se je začela pravda zoper Otakarja. Tedaj je pa tudi Otakar dobro vedel, da mu gre za trud vsega svojega življenja in nikakor ga ni bila volja, brez krvavega boja popustiti te prostorene pokrajine smelemu nasprotniku.

Ali že naglo končana vojska 1. 1276. je prepričala Otakarja, da je naletel na izredno nevarnega sovražnika. Rudolfov zaveznik, grof Mainhart tirolski, se je polastil Koroškega; brat njegov, Albert gorški je osvojil Kranjsko. Na Stirskem so se uprli plemenitniki, ter pregnali češke posadke. Vendar ni obupal Otakar; ker mu je Avstrijo branil njegov prijatelj Henrik, vojvoda nizobavarski, čakal je Rudolfa na Češkem, ter nameraval uničiti neučakovo vojsko tako, kakor se je bilo že mnogim nemškim vojskam zgodilo, ko so predzno napadale naravno terdnovalo češko. Ali Rudolf, pridobil si na tistem omahljivega in nezvestega Henrika, obljubivši mu gorjo Avstrijo, prime Otakarja od druge strani, vdari na Avstrijsko, kamor mu je bila pot sedaj odprta, ter kmalu obleže mesto dunajsko, zvesto udano češkemu kralju. Kar je mogel, hitel je sedaj Otakar, da otme avstrijsko posestev, ter ustavi napredujočega Rudolfa. Z utrujeno, opešano vojsko prihitel na bregove Donave, ali v tem hipu počasi ustaja tudi na Češkem in mogočne plemenite rodbine Riesenburgov in slavnih Vitkoveev, ter več drugih plemenitnikov zatajivši ljubezen in zvestobo do domovine in do kralja, stopijo na stran Otakarjevih nasprotnikov. Povsod obdan od grde izdaje, je bil Otakar prisiljen, neugoden mir skleniti. Dne 21. novembra 1276. odpove se oblasti nad Avstrijo, Stirsko, Kranjsko in

Koroško, odpove se gospodarstvu nad Hebon in Pordenono, prizna Rudolfa za nemškega kralja, prejme iz njegovih rok Češko in Moravsko kot državne fevde, ter privoli v to, da se Vaelav, češki kraljevič, in Kunigunda v zakon izroči Rudolfovim otrokoma Guti in Hartmanu. Že 26. novembra se je pokoril mogočni Otakar osebnost v Rudolfovem šotoru pred veličastjo nemškega kraljestva!

Mnogo so ugibali zgodovinarji, kdo je bil pač kriv, da je že 1. 1278. tedaj komaj dve leti po sklenjenem miru, zopet razsajal bojni vihar po donavskih bregovih. Nekateri, kakor Kopp (gesch. der eidgeoessischen boende, I. 228 in dalje) in Lorenz (I. c. II. 202 in d.) pravijo, da je bila krivda Otakarjeva, ter da je le ta boji takorekoč "iz trte izvil"; drugi, kakor Palacky, pa češkega vladarja branijo, češ, da je bil od Rudolfa prisiljen z nova poskušati omahljivo bojno srečo. Dokaj besedovanja o zgodovinski in psihološki čisto jasni stvari. Istina je sicer, da je bil Rudolf po vsem ne pripravljen, ko se je boj ponovil med tem, ko je Otakar več mesecev že se pripravil na osodepolno bojevanje, ter na skrivnem povsod zaveznikov iskal; ali z druge strani se ne da prezirati, da je Rudolf kar je mogel, porabil svojo prvo zmago, ter nezadovoljen z uspehi 1. 1276. v dopolnilnih pogodbah od 6. maja in 12. sept. 1277. vedno več zahteval in nova bremena nakladal premaganemu nasprotniku. Sili je kraljestvo češko nazaj v državopravne razmere, neveljavne že od 1. 1212. in brančel one izdajalce, češke plemenitnike, segal je v suverenost češke krone, ter preti uničiti bistvene pogoje njenega obstoja. Ako je tedaj Otakar, videč, da miroljubnost ničesa ne koristi, zopet potegnil meč, ter protivnika z nova pozval na boj, storil je samo to, kar je od njega zahtevala dolžnost do naroda in spomin slavnih pradedov! Potem pa — ni ga v nesreči ljubječa čutila, nego misel nekdanje veličasti! Dasiravno premagan po izdaji svojih prijateljev in služabnikov, ter po nengodnosti razmer, vendar ni bil pozabil Otakar, da je bil nekdanj mogočnejši vladar krščanski. Zastonj se je trudil, filozofsko zaničevati premenljivost in nestanovitnost sreče! — bila je slednjič slahohlepnost in častiljubnost močnejša, nego slabotna filozofska tolažila. Otakar je bil junak — In junaku gre boriti se z nemilo osodo, ne pa udati se ji brez boja, brez upora, s samostansko resignacijo!

Izveden opazovalec političnih prememb, sprevidel je Otakar kmalu, da je tudi Rudolfovo stanje postajalo bolj in bolj neugodno. Novi papež Nikolaj III. ni mu bil prijatelj, nemški knezi so ga zapuščali, nekaj ker jih je jezila sreča njegova, nekaj ker je preveč skrbel, da bi obogatil svojo rodbino, in prebivalci Otakarju odvzetih dežel, zdihajoč pod bremenom prevelikih davkov, želeli so si zopet staro vladno in starega gospodarja. Izvrstno je znal porabiti Otakar predrugečene razmere. Večina nemških knezov si je pridobil vsaj v toliko, da so v pretečnem boji ostali mirni opazovalci; nekatere, n. pr. Henrika bavarskega, je izvalil popolnoma na svojo stran, ter prejel od njega dejansko podporo. Najtehtnejši argument pri tej spremembi so bili gotovo s zlatinami in srebrnino težko obloženi vozovi, o katerih nam letopisci pripovedujejo, da so jih iz Češkega na Bavarsko vozili. Sorodni mejni grofje bramborski in vojvode sileški so postali Otakarjevi zavezniki in mnogo turinških in mišenskih vitezov je stopilo v češko vojsko, pridobiti si bojne slave in materialnega dobička. Najbolj zanimljiva pa je prošnja Otakarjeva, do poljskih vladarjev, kajti v njej naglašala češki kralj skupno narodnost in skupni jezik, ter povdarja potrebo, složno v bran se postaviti rastočim nemški sili in pretečemu pomnečevanju!

(Dalje prihodnjič.)

Potrjeno. "Ima vaša soproga rada družino?" "O, in še kako! Celo rodila se je z dvojčki, zaradi tega, da ji ni bilo preveč dolgočasno!"

Res se se jeziti. Tovarnar: "Danes sem hotel knjigovodja korenito ožmerjati; ker pride vedno prepozno, in ravno danes je prišel točno!"

## Nemški podmorski čolni.

Mnogo je ljudi, ki menijo, da je nemška mornarica velika šaka, kot pa angleška, in to ravno ker Angleži niti polovico niso pisajo o čilih svoje mornarice, kakor Nemci. Morda si gotovo misli, da so pruski podmorski čolni na višku junaštva, dočim se o angleških jako malo ali pa še celo nič ne sliši. Pa se pa ne sme tako razmetati, bi nemške podmorske čolne pod cenjevali ali pa, da bi neče kdo misli, da se ne jemlje poštev to: kar so napravili nemci je, da so napravili velike čolne, da zaničujejo vsako pravdo, da se ne zmenijo za nobeno mednarodno postavu. Na ko dve leti je od kar so postavili angleško vojno ladjo, kar pa ima posebnega pomena.

Da so izvajali nemški podmorski čolni svojo roparsko delo Atlantiku in potapljali trgovske ladje vseh narodov, je nova glavnica v mornariški zgodovini. Toda dobro vem, da je mnogo več pomorskih izvedencev, da nemške podmornike brez kak velikega pomena.

Vsakdo se še dobro spominja kakšno začudenje je bilo, ko nemški podmorski trgovski prišel v Ameriko. Vse je bilo kot kakšen čudež, da se do je rekel, da je to velika dek v sedanji vojni. Toda njih je že pozabilo in nekateri ve celo ne vedo, da so anglo podmorski čolni križarili v četku vojne po Atlantskem morju, prve podmornike v zgodovini.

Vedno se naznanja v časopisih, koliko parnikov, jader, ali ribičkih čolnov, da so potonele nemške potapljače, toda ni se nič ne uje, koliko podmorskih čolnov je pa že ujetih ali pa topljenih. Mogoče jih je bilo mogoče 200 ali pa 220. Vsi odšli iz Nemčije, toda niti en se ni več vrnil in niti polovico angleškega naroda ne ve, kaj je dogodilo z njimi.

Ta tajnost, katero imajo v vajajo Angleži, je potrebna, le misli kaj o tem. Vse kar rajo Nemci zvedeti o usodi podmornik je, da nekateri se vrnejo v svoje domače prišče in o drugih, da so zgrabi, toda kako in kje in kedaj, pa ne zvedo. Tedne in tedne morali čakati, da so bili prepričani da je ta čoln, kateri je opiral na gotovem kraju, izgubljen in da so potem določili drugi podmorski čoln na njegovo mesto.

Velikokrat se pa to še ne pojasni. Velikokrat se uje kakšna nemška podmornica, in tega se ne more prikriti v stvu.

Ako obedujete s kapitanom koga podmorskega čolna, čuli dete o čudovitih dogodiljih morju. Pripoveduje vam, kako je podmorski čoln vjel v morje, kako so eroplani metali bombe, njega, ko je bil ravno malo vodo, kako je bil preganjan, ujet po torpednih rušilih in ljan po vojni zvijači od svojih parnikov itd. Velikokrat povedujejo mornarji na trpiških ladjah o junških bojih, tere so imeli s sovražnimi mornarinkami.

Ali naj bo tako ali tako, vemo dovolj ali pa vsaj hoj verjeti, da nemški podmorski čoln niso in ne bodo nikdar napravili in izpolnili, kar so povedovali v Berlinu s prvimi ruarjem t. l.

TRŽNE CENE V SOBOTO CHICAGO.

Sladkor na debelo 100 funtov v prahu, stalen \$8.75, iz trda, \$8.75, len in v vrhni \$8.75.  
Rejni prišči sto funtov \$11.50 do \$16.00; peršutski od \$12.50 do \$14.75.  
Pšenica za junij po \$2.25; želj; za september po \$1.95.  
Sirovo maslo 33 do 33½ funtov; umetno namizno maslo po 25c funt.  
Jajca 32 do 33½ funtov; boljše jajca po 34½ funtov; Mladi petelin po 15½ funtov; ške po 36 do 38 funtov.  
Fižol po \$9.75 do \$10.50; tov; rdeč fižol \$8.50.  
Star krompir \$2.85; iz Louisiana bučelj \$3.40; iz Karoline \$11.50.  
Cene veljajo v trgovini na belo.